

Marek Gałęzowski

Adwokat Wacław Dlouhy : działacz konspiracji piłsudczykowskiej

---

Palestra 51/3-4(579-580), 133-136

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Marek Gałęzowski

Adwokat Waclaw Dlouhy – działacz konspiracji piłsudczykowskiej

Urodził się 21 września 1892 r. w Lwowie, był synem Waclawa, urzędnika, i Marii z d. Skurkowskiej. Uczęszczał do gimnazjum w Tarnowie, skąd został usunięty za działalność w organizacji samokształceniowej „Promień”. W 1910 lub 1911 r. zdał eksternistycznie egzamin maturalny w III Gimnazjum im. Jana III Sobieskiego w Krakowie. Od 1911 r. działał w „Strzelcu”, brał udział w organizacji oddziałów strzeleckich w Tarnowskiem.

W chwili wybuchu pierwszej wojny światowej nie wstąpił do Legionów Polskich z powodu choroby serca i płuc. Wyjechał następnie do Wiednia, gdzie studiował prawo. Brał bliżej nieokreślony udział, jak podawał w życiorysie, w „akcji legionowej”. Po ukończeniu studiów w styczniu 1917 r., został wcielony do armii austro-węgierskiej. Służył w Piotrkowie jako kancelista w sądzie wojskowym. Współdziałał z Polską Organizacją Wojskową, informując o zamierzeniach austriackich władz policyjnych i wojskowych. Współpracował również z redakcjami pism „Dziennik Narodowy” i „Wiadomości Polskie”. Uczestniczył w przejęciu władzy z rąk okupacyjnych władz austriackich na terenie Piotrkowa.

Pełnił następnie obowiązki referenta w Komisariacie Rządu w Piotrkowie Trybunalskim. Następnie od 7 października 1919 r. sprawował funkcję podprokuratora Sądu Okręgowego w Piotrkowie, pracował również jako nauczyciel w miejscowej szkole handlowej. Od 11 maja 1928 r. do 30 czerwca 1931 r. był prokuratorem Sądu Okręgowego w Płocku. 31 czerwca 1931 r. został przeniesiony do Wydziału Personalnego Ministerstwa Sprawiedliwości. 12 października 1932 r. mianowano go prokuratorem Sądu Najwyższego. Od 24 stycznia 1934 r. do 25 maja 1936 r. był p.o. dyrektora Departamentu Personalnego w Ministerstwie Sprawiedliwości. Z racji swoich obowiązków współpracował z Oddziałem II Sztabu Głównego WP, informując o działalności polskich komunistów. Po ustąpieniu, wskutek konfliktu osobistego z ministrem sprawiedliwości Witoldem Grabowskim, do wybuchu wojny zajmował stanowisko wicedyrektora Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie. Do 1936 r. był członkiem Zrzeszenia Sędziów i Prokuratorów. Był autorem przedmowy do książki Jerzego Jodłowskiego *Aplikacje zawodów prawniczych* (Warszawa 1935).

W latach 1917–1922 był związany z PSL „Wyzwolenie”, a w latach 1922–1923 – PSL

„Piaś”. W 1922 r. bezskutecznie kandydował do Sejmu RP. W latach 1920–1928 zasiadał w zarządzie Związku Kółek Rolniczych w Piotrkowie Trybunalskim. W powojennej ankiecie personalnej podawał, że w latach 1931–1939 należał do Stronnictwa Ludowego, wydaje się to jednak mało prawdopodobne, biorąc pod uwagę zajmowane w latach trzydziestych stanowiska państwowe i pełnione funkcje społeczne.

Od 1931 r. był członkiem Rady Instytutu Naukowego Badania Komunizmu. Od tego samego roku działał aktywnie w Związku Strzeleckim. Był członkiem Rady Naczelnej ZS oraz – od 9 lipca 1933 r. – Sądu Strzeleckiego Głównego ZS. Od 27 listopada 1934 r. do 1 grudnia 1936 r. sprawował funkcję prezesa Okręgu nr 1 ZS Warszawa. Później, jako zasłużony członek Związku, uczestniczył w odprawach jego władz okręgowych.

Podczas okupacji przebywał w Warszawie. Należał do ZWZ-AK. Był członkiem Wydziału Produkcji Banknotów PWB-17 Oddziału VII Finansów i Kontroli, m.in. zajmował się pośrednictwem w wymianie obcych walut na „młynarki” (pieniądze emitowane przez Bank Emisyjny w Krakowie, nazywane potocznie „młynarkami” od nazwiska prezesa banku Feliksa Młynarskiego – M. G.). W tej działalności używał pseudonimu „Alfred” i „Wacek”. Według powojennych zeznań, uczestniczył również w organizacji tajnego nauczania. W lipcu 1942 r. został przypadkowo aresztowany przez gestapo w mieszkaniu przy ul. Mokotowskiej 14 lub 24. Uwięziony na Pawiaku, przebywał w celi m.in. z działaczem Stronnictwa Demokratycznego prof. Mieczysławem Michałowiczem, Adamem Grzymałą-Siedleckim i Karolem Adwentowiczem. Zwolniono go 13 stycznia 1943 r. Według Józefa Garlińskiego, Dłouhy „zachowywał się w więzieniu dość niewyraźnie, stale się ujawniał wobec obcych ludzi”. Przebywał następnie w Warszawie, a od maja do końca lipca 1944 – w Otwocku. W tym czasie był członkiem redakcji pisma konspiracyjnego „Prawo Polski”. Również zgodnie z własnymi zeznaniami, brał udział w Powstaniu Warszawskim. W pierwszej połowie sierpnia 1944 r. został wywieziony do obozu w Pruszkowie. Później przebywał w Grodzisku.

W politycznej konspiracji piłsudczykowskiej działał prawdopodobnie w Związku Strzeleckim ppłk. Witolda Rosołowskiego, a następnie w Obozie Polski Walczącej, przypuszczalnie współpracował z grupą posła Romana Tomczaka. Jako delegat OPW uczestniczył w zjeździe zjednoczeniowym Konwentu Organizacji Niepodległościowych i OPW w Podkowie Leśnej w grudniu 1944 r. i powołaniu Centrum Państwowo-Narodowego.

W nocy z 18 na 19 lutego 1945 r. został aresztowany w Milanówku przez NKWD, wraz z innym uczestnikiem zjazdu zjednoczeniowego KON i OPW, Ignacym Radlickim, i uwięziony w obozie w Rembertowie. Po rozbięciu obozu przez oddział byłych żołnierzy AK Edmunda Wasilewskiego „Burzy”, obaj znaleźli się w grupie więźniów, których nie udało się uwolnić. W maju 1945 r. przewieziono ich do więzienia w Rawiczu, skąd Dłouhiego zwolniono w wyniku amnestii w lipcu 1946 r.

Mieszkał następnie w Warszawie. 29 lipca 1946 r. został powołany przez ministra sprawiedliwości, na podstawie artykułu o rejestracji i przymusowym zatrudnieniu we władzach wymiaru sprawiedliwości osób mających odpowiednie kwalifikacje, do objęcia stanowiska sędziego Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Delegowano go do Wydziału Administracyjnego Ministerstwa Sprawiedliwości, gdzie pełnił funkcję referenta. Według opinii Antoniego Frydeckiego, „sędzia Waclaw Dłouhy wykazał: znajomość prawa, staranne opracowanie strony prawnej załatwianej sprawy, przy uprzednim dokładnym sprawdzeniu tekstów przepisów, zrozumienie całokształtu zagadnienia załatwianej sprawy, jak i poszczególnych fragmentów posiadających znaczenie prawne, bystrość, szybką orientację oraz umiejętność ustnego referowania sprawy i przedstawiania stanowiska reprezentowanej przez niego strony”. Był

założycielem koła PSL przy Ministerstwie Sprawiedliwości. W latach 1949–1951 należał do Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego. 8 lutego 1950 r. został odwołany z Ministerstwa Sprawiedliwości. 6 marca 1950 r. wpisano go na listę adwokatów Izby Warszawskiej. Do chwili aresztowania w czerwcu 1952 r. prowadził kancelarię adwokacką. 22 czerwca 1952 r. został skreślony z listy adwokatów.

Przetrzymano go w więzieniu mokotowskim. 30 grudnia 1952 r. został skazany przez Sąd Wojewódzki w Warszawie na 6 lat więzienia za oskarżenie w procesach działaczy komunistycznych przed wojną oraz członkostwo w Instytucie Naukowego Badania Komunizmu. Karę tę jednak zmniejszono na mocy amnestii z 1952 r. do 3 lat. 12 maja 1953 r. wyrok ten został utrzymany w mocy przez Sąd Najwyższy. W uzasadnieniu postanowienia pisano: „Na tle ustaleń zawartych w wyroku, a znajdujących pełne oparcie w materiale dowodowym, bezbłędny jest pogląd Sądu Wojewódzkiego, że oskarżony Dłouhy działał w zakresie rozstrzygania w sprawach publicznych na szkodę Narodu Polskiego, przyczyniał się do rozpowszechniania wydawnictw szkalujących ideologię KPP i ustrój ZSRR, zmierzając w ten sposób do rozbitcia ruchu rewolucyjnego w Polsce. Wina oskarżonego, jeżeli chodzi o odcinek jego pracy prokuratorskiej, polega nie na tym, że oskarżony wykonywał funkcje oskarżycielskie, gdyż to należało do jego obowiązków służbowych, lecz jak słusznie ustalił Sąd Wojewódzki (...) na tendencyjnym oskarżeniu ze znajomości z KPP, a za tym na niedozwolonym i sprzecznym z przepisami prawa sposobie oskarżenia. Że oskarżony znał polski ruch rewolucyjny i przeciwdziałał jemu, świadczy fakt darzenia go zaufaniem, co uwidoczniło się w wyborze oskarżonego na członka Rady Instytutu Naukowego Badania Komunizmu”.

9 października 1953 r. Dłouhy został przedterminowo zwolniony z więzienia mokotowskiego w Warszawie. 15 listopada 1956 r. Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Wojewódzkiego z 30 grudnia 1952 r. Po zwolnieniu z więzienia pracował w delegaturze na m.st. Warszawę Związku Spółdzielni Przemysłowych i Rzemieślniczych, najprawdopodobniej jako radca prawny. 4 października 1956 r. ponownie został wpisany na listę adwokatów Izby Warszawskiej. Do chwili przejścia na emeryturę 30 kwietnia 1970 r. pracował w Zespole Adwokackim nr 30. Należał do ZBoWiD-u. Zmarł 18 marca 1972 r. w Warszawie.

Od 1920 r. był żonaty z Janiną z d. Świerczyńską (1894–1982), miał syna Wojciecha (1922), lekarza kardiologa i internistę, pracującego, przypuszczalnie od lat sześćdziesiątych, w Algierii, a od 1978 r. – w Maroku.

Wacław Dłouhy był odznaczony Krzyżem Niepodległości (1933), Krzyżem Kawalerskim Orderu Polonia Restituta (1932), Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami (1931) i odznaką komendancką Przynależności Wojskowej „Honorowa” (1935).

Źródła

Archiwum Państwowe m.st. Warszawy, Sąd Wojewódzki IV K 143/52, t. 1–2; Archiwum Zarządu Warszawskiego Związku Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych, W. Dłouhy, T-16009; Centralne Archiwum Wojskowe, Związek Strzelecki, I.390.1.2; ZS, I.390.1.3; ZS, I.390.1.4, k. 1, 154; ZS, I.390.1.5; ZS, I.390.1.6, k. 95; ZS, I.390.1.9; ZS, I.390.1.13, k. 82; ZS, I.390.1.45, k. 55, 57, 61–69; ZS, I.390.1.46, *passim*; ZS, I.390.1.54; ZS, I.390.1.78; ZS, I.390.1.175; ZS, I.390.1.242; ZS, I.390.1.540; I ZS, I.390.1.542, s. 4; Muzeum Więzienia Pawiak, Kartoteka więźniów; MWP, Listy W. Dłouhego z 17 kwietnia 1969 r. i 13 maja 1969 r.; Okręgowa Izba Adwokacka w Warszawie, 2372, Akta personalne W. Dłouhego; Informacje J. Radlickiego i M. Karaczun; X

marsz Sulejówek–Belweder, „Strzelec” 1935, nr 13, s. 3; M. Dąbrowska, *Dzienniki powojenne 1945–1965*, wybór, wstęp, przypisy T. Drewnowski, Warszawa 1996, t. 4, s. 74–75; W. Dlouhy, *Z głębi strzeleckich miłujących serc...*, „Strzelec” 1935, nr 12, s. 1; R. Domańska, *Pawiak – więzienie gestapo. Kronika 1939–1944*, Warszawa 1978, s. 279; M. Domański, *Podkowa Leśna w latach 1939–1947*, praca magisterska napisana pod kierunkiem J. Holzera, mps., Warszawa 1987, egz. udostępniony przez P. Mitznera; A. Grzymała-Siedlecki, *Sto jedenaście dni letargu. Wspomnienia z Pawiaka z lat 1942/1943*, wyd. 2, Kraków 1966, s. 152, 164; *Jak strzelcy warszawscy uczcili dzień imienin Komendanta*, „Strzelec” 1935, nr 13, s. 3; K. Leski, *Życie niewłaściwie urozmaicone. Wspomnienia oficera wywiadu i kontrwywiadu AK*, Warszawa 2001, s. 261; K. Szpotański, *Nie ominął mnie Pawiak (w:) Wspomnienia więźniów Pawiaka (1939–1944)*, Warszawa 1964, s. 337; B. Wałukiewicz, *Życie więzienne na Pawiaku (w:) Wspomnienia więźniów Pawiaka*, s. 349; *Plenarne zebranie uczestników odprawy Związku Strzeleckiego*, „Strzelec” 1936, nr 17, s. 4; *Pod znakiem imienin Komendanta*, „Strzelec” 1935, nr 12, s. 2–3; *Poświęcenie sztandaru powiatu grodzkiego Zw. Strzeleckiego Warszawa-Śródmieście*, „Strzelec” 1935, nr 42, s. 10; „Rocznik polityczny i gospodarczy” (PAT) 1932, s. 356, 1935, s. 147; R. Tomczak, *Cicha, zielona Podkowa Leśna*, „Rocznik Podkowieński” 1989, nr 2/3, s. 90–95 (egzemplarz udostępniony przez P. Mitznera); *Z życia oddziałów strzeleckich*, „Strzelec” 1935, nr 14, s. 14; J. A. Zając, *Praca niepodległościowa na terenie Tarnowa i obwodu*, Tarnów 1936, s. 7.